

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету ІТМ

В. Дорощ

Володимир ДОРОШЕНКО

(підпис, ім'я, прізвище)

«31» _____ серпня _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпекоорієнтоване управління соціально-економічними системами
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
(бакалаврський, магістерський, освітньо-науковий)

спеціальність 051 Економіка
(код і повна назва спеціальності)

освітньо-наукова програма _____
(професійна або наукова)

Економіка
(повна назва програми)

Розробник: С.В.Гришко, доцент кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, к.е.н., доцент
(ініціали, прізвище, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою

Протокол від «29» серпня 2023 р. № 1

Завідувач кафедри

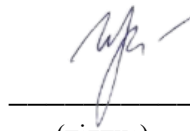


(підпис)

Тетяна ПОЛОЗОВА

(ім'я, прізвище)

Гарант освітньо-наукової програми



(підпис)

Іріна КОЛУПАЄВА

(ім'я, прізвище)

Схвалено методичною комісією факультету ІТМ

Протокол від «30» серпня 2023 р. № 1

Голова методичної комісії



(підпис)

Аліна ШАФРОНЕНКО

(ім'я, прізвище)

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни*	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС* – 4	Вибіркова дисципліна зі спеціальності	
Змістових модулів – 3	Рік підготовки:	
	1-й	-
Індивідуальних завдань* : КР– 3	Семестр	
	2-й	-
Загальна кількість годин* – 120	Кількість годин	
	120	-
	Навчальні заняття:	
	1) лекції, год.	
Мова навчання – українська	24	-
	2) практичні, год.	
	24	-
	3) лабораторні, год.	
	-	-
	4) консультації, год.	
	8	-
	Самостійна робота, год.	
	64	-
	в тому числі: КР, год.	
	12	-
	Вид контролю: залік	

Примітка.

* Відомості з навчального плану.

** Структурна одиниця дисципліни (складається із змістових модулів). Рекомендована кількість модулів дорівнює кількості контрольних точок.

2 МЕТА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЇЇ ВИВЧЕННЯ

2.1 Мета вивчення дисципліни

Мета дисципліни – формування знань щодо теоретичних аспектів та здобуття практичних навичок щодо забезпечення комплексної безпеки в процесі управління соціально-економічними системами.

Дисципліна «Безпекоорієнтоване управління соціально-економічними системами» була оновлена матеріалами та розробками проєкту Еразмус+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (WARN) 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP. Дисклаймер: WARN-проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії. Дана публікація відображає лише погляди автора, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній (Disclaimer: WARN-project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein).

«Безпекоорієнтоване управління соціально-економічними системами» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 051 Економіка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, освітньо-наукова програма «Економіка».

2.2 Результати навчання

За результатом вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ключові поняття, пов'язані управлінням соціально-економічними системами, ризик-менеджментом, конфліктологією та сучасним безпековим ландшафтом, зокрема – з гібридними загрозами, а також – з технологіями забезпечення безпеки в ньому;

- особливості прийняття рішень на всіх рівнях (від національного до локального) в умовах конфліктів та ризиків різної природи, зокрема – спричинених гібридними загрозами;

- способи отримання та інтерпретації інформації для провадження безпекоорієнтованого управління;

- основні підходи, теорії, моделі та методи для забезпечення безпекоорієнтованого управління;

- роль міждисциплінарних підходів та координації зусиль на різних рівнях та в різних сферах для забезпечення стійкості соціально-економічних систем;

вміти:

- отримувати та критично аналізувати інформацію в сучасного безпекового ландшафту;
- виявляти, ідентифікувати та класифікувати загрози життєдіяльності та розвитку соціально-економічних систем, зокрема – гібридні загрози;
- оцінювати загрози, ризики, конфлікти у власній сфері відповідальності як елементи більших дій, кампаній, впливів;
- розкривати рівень та складність взаємозалежностей між різними елементами безпеки орієнтованого управління;
- адаптивно реагувати та ефективно взаємодіяти, забезпечувати стійкість та безперервність професійної діяльності в складних і непередбачуваних ситуаціях, зокрема – спричинених гібридними загрозами.

Перелік сформованих компетентностей (відповідно до освітньо-наукової програми):

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

Програмні результати навчання (РН):

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

PH02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

PH03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

3 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I.

Управління соціально-економічними системами

Тема 1. Соціально-економічні системи як об'єкт управління

Управління як суспільне явище. Системи, в яких здійснюється управління. Суть та напрями управлінського впливу.

Сутність, зміст та специфіка соціального управління. Управління соціально-економічними системами як вид соціального управління. Сфери, структура та принципи управління соціально-економічними системами.

Наукове підґрунтя управління соціально-економічними системами. Школа наукового управління (Ф. Тейлор, Г. Форд, Г. Гант). Класична школа управління (А. Файоль, Д. Муні). Школа людських відносин (Е. Мейо, Р. Лайкерт, А. Маслоу). Школа поведінкових наук (Д. Макгрегор, Ф. Герцберг). Школа соціальних систем (Ч. Барнард, Г. Саймон). Сучасні теорії публічного управління. Концепція “NewPublicManagement” (NPM). Теорія суспільного вибору. Інструментальні концепції публічного адміністрування. Концепція суспільно-політичних мереж.

Тема 2. Управління та розвиток соціально-економічних систем

Цілі та функції управління соціально-економічними системами. Формування «дерева» цілей. Ресурсне забезпечення цілей управління. Юридична підтримка цілей управління соціально-економічними системами. Функціональна та організаційна структури управління соціально-економічними системами.

Сутність та зміст управлінської діяльності, її риси та форми. Методи управлінської діяльності, їх характеристика. Морально-етичні, соціально-політичні, економічні, адміністративні методи управлінської діяльності.

Стадії управлінської діяльності, їх характеристика. Управлінські (адміністративні) послуги і контроль як складові управлінської діяльності. Управлінські технології.

Поняття та суть управлінського рішення. Типи управлінського рішення. Процес підготовки управлінського рішення. Процедура прийняття рішень. Етапи та механізми реалізації прийнятих рішень.

Тема 3. Управління організацією: теоретичні засади та інструментар

Організація як керована соціально-економічна система. Система управління організацією. Науки про управління організацією.

Завдання та технології управління сучасною організацією.

Інформація в організації як чинник забезпечення її ефективності. Класифікація інформації в організації. Основні вимоги до інформації. Завдання інформаційного забезпечення організації.

Поняття інформаційних технологій. Вплив інформаційних технологій на організацію. Сфери інформатизації в організації. Особливості використання інформаційних технологій в фінансово-економічній, соціально-психологічній та матеріально-технологічній підсистемах організації. Проектування використання інформаційних технологій. Бази та банки даних і організації. Проектування інформаційної інфраструктури. Комунікації в організації.

Система автоматизованого управління організацією. Інформаційні процеси в організації. Методи та засоби інформаційного моделювання процесів та систем в організації.

Тема 4. Ефективність управління соціально-економічними системами

Види ефектів діяльності організації. Ефект і ефективність діяльності організації. Поняття ефективності діяльності організації. Модель ефективності діяльності організації. Фактори ефективності організації.

Загальна економічна ефективність організації. Економічна ефективність діяльності організації. Науково-технічна ефективність. Соціальна ефективність організації. Екологічна ефективність організації. Ефективність витрат на функціонування та розвиток організації. Завдання підвищення ефективності діяльності організації.

Конкурентоспроможність організації. Сутність та фактори конкурентоспроможності. Конкурентний стан організації.

Соціальна ефективність діяльності організації. Суспільна відповідальність і організація. Межі суспільною відповідальності. Система показників ефективності діяльності організації. Вимоги до показників ефективності діяльності організації.

Аналіз та оцінка ефективності діяльності організації. Цілі, принципи та методи аналізу ефективності діяльності організації.

Критерії успішності діяльності (KPI) організації.

Змістовий модуль II.

Безпековий ландшафт сучасного управління

Тема 5. Ризик та його вплив на процеси управління

Поняття безпеки та небезпеки. Визначення ризику. Поняття ризик-менеджменту. Стратегічний (комплексний, інтегральний) і функціональний ризик-менеджмент. Термінологія ризик-менеджменту: невизначеність, неприйняття ризику, безризиковий еквівалент, ризик.

Основні властивості ризику. Функції ризику. Джерела та чинники ризику.

Класифікація та види ризиків.

Засади системного аналізу ризику, загальні принципи та чинники, які впливають на ступінь ризику. Методи кількісного аналізу ризику: статистичні, використання аналогів, експертні методи, аналіз доречності витрат. Метод аналогій. Аналіз чутливості. Аналіз ризику методами імітаційного моделювання. Аналіз ризику можливих збитків.

Загальні підходи до кількісного оцінювання ступеня ризику. Імовірність як один із підходів до оцінювання ступеня ризику. Об'єктивний і суб'єктивний методи вимірювання ризику. Ризик в абсолютному та відносному виразі. Допустимий, критичний та катастрофічний ризику.

Тема 6. Загальні засади управління ризиком

Загальна схема процесу управління ризиками.

Основні підходи до процесу управління ризиком: уникнення ризику, попередження ризику, прийняття ступеня ризику. Зовнішні способи зменшення ризику: розподіл, страхування. Внутрішні способи оптимізації ризику: лімітування, диверсифікація, здобуття додаткової інформації.

Принципи управління ризиком. Прийняття рішень з урахуванням ризику. Використання експерименту як чинника зниження ризику.

Фінансування ризику: джерела фінансування, структура витрат на ризик. Страхування і функції ризик-менеджера.

Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація та документація. Управління ризиком на підприємстві. Програма ризик-менеджменту та схема управління ризиком. Участь вищого керівництва в ризик-менеджменті. Встановлення відповідальності за впровадження ризик-менеджменту в компанії. Штат, комунікації і навчання, упровадження культури ризик-менеджменту. Моніторинг процесу ризик-менеджменту.

Тема 7. Конфлікти та безпека

Характеристика конфлікту як соціально-психологічного феномену. Поняття про конфлікт. Причини та функції конфлікту. Структурні елементи конфлікту. Динаміка конфлікту. Механізми виникнення та засоби розв'язання конфліктів. Моделі поведінки особистості в конфлікті та їх характеристика.

Типологія конфліктів та їх особливості. Поняття та особливості внутрішньо-особистісного конфлікту, форми його прояву та способи вирішення. Поняття та особливості міжособистісного конфлікту. Класифікація міжособистісного конфлікту. Управління міжособистісними конфліктами. Поняття про групові конфлікти. Класифікація міжгрупових конфліктів. Управління міжгруповими конфліктами.

Тема 8. Управління конфліктами в соціально-економічних системах

Поняття про конфлікт в організації. Попередження та подолання конфліктів в організації. Техніки та технології управління конфліктами в організації.

Конфлікти у сфері управління. Конфлікти в діяльності керівника. Конфлікти і влада в організації. Особистісні і групові особливості протікання конфліктів.

Економічні конфлікти. Конфлікти у сфері політики. Характеристика

соціальних конфліктів. Конфлікти в духовній сфері суспільства.

Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті. Поняття та зміст технологій ефективного спілкування.

Управління стресом як прийом і засіб попередження конфліктів.

Технології управління конфліктами. Сутність та особливості управління конфліктами. Методи управління конфліктами. Розв'язання конфліктів.

Посередницька діяльність у розв'язанні конфліктів. Медіація як форма управління конфліктами. Участь третьої сторони з розв'язання конфліктів. Вплив третьої сторони на вихід із конфліктів.

Психологія переговорного процесу з розв'язання конфліктів. Основний зміст переговорного процесу. Особливості ведення переговорів. Моделі поведінки партнерів у переговорному процесі. Технології стратегій та тактик у переговорному процесі.

Змістовий модуль III.

Безпекоорієнтований менеджмент в умовах гібридних загроз

Тема 9. Асиметрія та гібридні загрози

Новий безпековий ландшафт та прийняття рішень, прийняття рішень в демократичних та недемократичних суспільствах. Розмиття дихотомій. Гібридні загрози: історія поняття.

Визначення гібридних загроз та їх суттєві ознаки (синхронізація, нелінійність, неідентифікованість, «невідомі невідомі», «злісні проблеми», міждисциплінарність, асиметричність).

PMESII-спектр (знайомство з доменами), концепція "4+1+AI".

Державні актори (гравці) гібридних загроз. Гібридні впливи як сила слабких. Ключові характеристики держав, що вдаються до гібридних загроз, їх відмінність від інших країн. Російське стратегічне мислення. Стратегічна культура Китаю.

Недержавні гравці гібридних загроз, їх таксономія та використання у гібридних впливах.

Тема 10. Концептуальна модель гібридних загроз

Підгрунття, елементи (гравці, домени, інструменти та фази) та структура концептуальної моделі гібридних загроз.

Домени (сфери) гібридних загроз та їх взаємопов'язаність, визначення, вразливості, приклади: інфраструктурні домени, кібер- домени, космічні, економічні, військові / оборонні / парамілітарні домени, культурні, соціальні / громадські домени, домени державного управління, правові домени, домени розвідувальної діяльності, дипломатичні, політичні, інформаційні домени.

Основні підходи до визначення доменів гібридних загроз (критичні функції та вразливості).

Система інструментів гібридних загроз: інфраструктурні, кіберінструменти та електронні операції, економічні інструменти, збройні/парамілітарні інструменти, соціально-культурні інструменти, інструменти в державному управлінні, юридичні

інструменти, розвідувально-дипломатичні, інформаційно-аналітичні та медіа-інструменти.

Динаміка гібридних загроз. Роль різних видів діяльності в ландшафті гібридних загроз. Основні фази гібридних впливів: підготовка, дестабілізація та примус. Основні види гібридних впливів (активностей): втручання, вплив, операції/кампанії та війна.

Тема 11. Основи захисту в умовах гібридних загроз

Історія захисту від гібридних впливів («чотири хвилі стримування») та базові підходи до протидії гібридним загрозам.

Комплексна концепція безпеки: готовність суспільства, багаторівнева модель кризового менеджменту, структура державної системи протидії гібридним загрозам, принципи координації зусиль на різних рівнях та доменах.

Самооцінка: критичні функції – параметри, пороги та індикатори.

Протидія: концептуальна модель протидії гібридним загрозам – виявлення, стримування, реагування; роль обізнаності населення в стійкості суспільства; державні та волонтерські проекти (EU StratCom, StopFake...)

Виявлення загроз та їх розпізнавання: моніторинг та відкриття.

Стимування: принципи ‘три Cs’ стимування та інші; крос-доменне стимування – атрибуція, визнання, пропорційність, сигналізація; види стимування – спеціальне, пунктуаційне, кумулятивне; стратегії стимування – заперечення, покарання; індивідуальна адаптація до гібридів супротивника.

Реагування: концептуальна модель – стратегічні цілі та пороги відповіді, шляхи та засоби, ключові фактори; реагування на гібридні атаки за допомогою важелів PMESII.

Тема 12. Організація безпеки соціально-економічних систем в умовах гібридних загроз

Принципи побудови механізмів для захисту від гібридних загроз: основні підходи; створення механізму виявлення – моніторингові системи та механізми виявлення і роботи з аномаліями та слабкими сигналами; створення механізмів стимування – концепції, органи із повноваженнями та ресурсним забезпеченням; алгоритми дій для непередбачуваних ситуацій; заходи для забезпечення обізнаності; посилення зовнішньої взаємодії; ‘top-down’ та ‘bottom-up’ заходи: процеси, механізми, люди та навички реалізації стратегії.

Організація безпеки в умовах гібридних загроз на бізнес-рівні. Основні підходи (самостійна система або елемент загальної системи безпеки бізнесу). Концептуальна модель захисту організації від гібридних загроз – критеріальний, програмно-цільовий, системний, процесний, комплексний та інтегрований рівні.

Самооцінка організації: критичні функції (суб'єкти, інфраструктура, процеси) – параметри, пороги та індикатори. Механізми виявлення гібридних загроз в системі безпеки організації: створення моніторингових систем для критичних функцій; створення механізмів виявлення і роботи з аномаліями (методами аналізу даних) та «слабкими сигналами». Механізми протидії гібридним загрозам в системі безпеки організації.

4 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лк	пз	конс	с.р.		лк	пз	конс	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль I. Управління соціально-економічними системами										
Тема 1. Соціально-економічні системи як об'єкт управління	10	2	2		6					
Тема 2. Управління та розвиток соціально-економічних систем	10	2	2		6					
Тема 3. Управління організацією: теоретичні засади та інструментар	10	2	2		6					
Тема 4. Ефективність управління соціально-економічними системами	9	2	2	2	3					
Разом за змістовим модулем I	39	8	8	2	21	-	-	-	-	-
Змістовий модуль II. Безпековий ландшафт сучасного управління										
Тема 5. Ризик та його вплив на процеси управління	10	2	2		6					
Тема 6. Загальні засади управління ризиком	10	2	2		6					
Тема 7. Конфлікти та безпека	10	2	2		6					
Тема 8. Управління конфліктами	9	2	2	2	3					
Разом за змістовим модулем II	39	8	8	2	21	-	-	-	-	-
Змістовий модуль III. Безпекоорієнтований менеджмент в умовах гібридних загроз										
Тема 9. Асиметрія та гібридні загрози	11	2	2		7					
Тема 10. Концептуальна модель гібридних загроз	11	2	2		7					
Тема 11. Основи захисту в умовах гібридних загроз	10	2	2	2	4					
Тема 12. Безпека організації в умовах гібридних загроз	10	2	2	2	4					
Разом за змістовим модулем III	42	8	8	4	22	-	-	-	-	-
Індивідуальні завдання										
КР1. Управління конфліктами					4					
КР2. Візуалізація гібридних загроз					4					
КР3. Інтелектуальний спаринг (тренування проактивного захисту)					4					
Усього за семестр	120	24	24	8	64	-	-	-	-	-

5 ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Соціально-економічні системи як об'єкт управління	2	
2	Тема 2. Управління та розвиток соціально-економічних систем	2	
3	Тема 3. Управління організацією: теоретичні засади та інструментар	2	
4	Тема 4. Ефективність управління соціально-економічними системами	2	
5	Тема 5. Ризик та його вплив на процеси управління	2	
6	Тема 6. Загальні засади управління ризиком	2	
7	Тема 7. Конфлікти та безпека	2	
8	Тема 8. Управління конфліктами	2	
9	Тема 9. Асиметрія та гібридні загрози	2	
10	Тема 10. Концептуальна модель гібридних загроз	2	
11	Тема 11. Основи захисту в умовах гібридних загроз	2	
12	Тема 12. Безпека організації в умовах гібридних загроз	2	
	Усього	24	-

6 ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторні роботи не передбачені навчальним планом.

7 САМОСТІЙНА РОБОТА

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Вивчення теоретичного матеріалу з використанням конспектів і навчальної літератури та англomовних першоджерел	25	
2	Підготовка до практичних занять	14	
3	Підготовка до виконання модульних контрольних робіт з пошуком інформації в англomовних джерелах	25	
	Усього	64	-

8 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

8.1 Контрольні роботи (КР)

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	КР1. Управління конфліктами	4	
2	КР2. Візуалізація гібридних загроз	4	
3	КР3. Інтелектуальний спаринг (тренування проактивного захисту)	4	
	Усього	12	-

9 МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Вивчення дисципліни «Безпекоорієнтоване управління соціально-економічними системами» здійснюється зі застосуванням різних методів.

Словесні методи навчання містять *лекції*, які розкривають сутність наукових понять, явищ та процесів, які пов'язані загальною темою; *пояснення*, за допомогою яких розкривається сутність закону або процесу з використанням попереднього досвіду здобувачів; *розповіді* з метою спонукання здобувачів до створення в уяві певного образу; евристичних та репродуктивних *бесід*, які передбачають приведення попередніх знань до усвідомлення нових явищ та понять.

Наочні методи навчання, які передбачають *демонстрацію* (показ процесів у динаміці), ілюстрацію (схеми, графіки) та *спостереження* (сприймання процесів без втручання у ці процеси).

Практичні методи навчання сприяють формуванню вмінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального процесу стосовно конкретної теми або розділу. Вони містять: *семінарські* заняття, спрямовані на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань; також виконання *письмових вправ* з метою цілеспрямованого повторення здобувачами окремих дій задля формування умінь та навичок за дисципліною.

10 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

10.1 Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Оцінювання знань здобувачів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного контролю, які втілюються у заліковому модульному та підсумковому модульному контролі.

Завданням **поточного контролю** є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, що здійснюється під час лекційних, семінарських занять у формах обговорення здобувачами актуальних питань дисципліни, аналізу ситуацій (аудиторна робота), оцінювання результатів їх самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

Завданням **модульного контролю (МК)** є перевірка засвоєння навчального матеріалу, який міститься у залікових модулях, що реалізуються у відповідних формах навчального процесу. Завдання, що виносяться на модульний контроль, оцінюються в балах. Модульний контроль проводиться письмово у вигляді тестів або контрольної роботи.

Заліковий модульний контроль (ЗМК) – оцінювання знань здобувачів за кожним із залікових модулів, яке здійснюється на основі визначення суми балів за результатами поточного контролю за аудиторну та самостійну роботу та модульної контрольної роботи. За підсумками трьох модулів з дисципліни знання здобувачів оцінюються у діапазоні балів від 0 до 100.

Підсумковий модульний контроль (ПМК-залік) проводиться за розкладом деканату в залікову сесію; загальна оцінка з навчальної дисципліни визначається:

$$\text{ПМК-залік} = \sum O_{\text{сем}}$$

де $\sum O_{\text{сем}}$ – сума балів, отриманих здобувачем за 100-бальною шкалою протягом семестру.

Нарахування балів за 100-бальною шкалою протягом семестру:

Номер модуля	Вид заняття/контрольний захід	Оцінка $O_{\text{сем}}$
1	ПЗ № 1	5
	ПЗ № 2	5
	ПЗ № 3	5
	ПЗ № 4	5
	Контрольна робота №1	15
	Контрольна точка 1	35
2	ПЗ № 5	5
	ПЗ № 6	5
	ПЗ № 7	5
	ПЗ № 8	5
	Контрольна робота № 2	15
	Контрольна точка 2	35
3	ПЗ № 9	5
	ПЗ № 10	5
	ПЗ № 11	5
	ПЗ № 12	5
	Контрольна робота № 3	10
	Контрольна точка 3	30

10.2 Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

1. Ключові поняття, пов'язані з управлінням соціально-економічними системами, ризик-менеджментом, конфліктологією та сучасним безпековим ландшафтом, зокрема – з гібридними загрозами, а також – з технологіями забезпечення безпеки в ньому.

2. Особливості прийняття рішень на всіх рівнях (від національного до локального) в умовах конфліктів та ризиків різної природи, зокрема – спричинених гібридними загрозами.

3. Способи отримання та інтерпретації інформації для провадження безпекоорієнтованого управління.

4. Основні підходи, теорії, моделі та методи для забезпечення безпекоорієнтованого управління.

5. Роль міждисциплінарних підходів та координації зусиль на різних рівнях та в різних сферах для забезпечення стійкості соціально-економічних систем.

Необхідний обсяг умінь для одержання позитивної оцінки:

1. Отримувати та критично аналізувати інформацію в сучасного безпекового ландшафту.
2. Виявляти, ідентифікувати та класифікувати загрози життєдіяльності та розвитку соціально-економічних систем, зокрема – гібридні загрози.
3. Оцінювати загрози, ризики, конфлікти у власній сфері відповідальності як елементи більших дій, кампаній, впливів.
4. Розкривати рівень та складність взаємозалежностей між різними елементами безпекоорієнтованого управління.
5. Адаптивно реагувати та ефективно взаємодіяти, забезпечувати стійкість та безперебійність професійної діяльності в складних і непередбачуваних ситуаціях, зокрема – спричинених гібридними загрозами.

Критерії оцінювання роботи здобувача вищої освіти протягом семестру.

Задовільно, E (60-65): виставляється здобувачу, що виявив знання основного навчального матеріалу в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; в основному виконував завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; припустив помилки у відповіді на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, які він може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача.

Задовільно, D (66-74): заслуговує здобувач, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання й майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповіді на запитання при виконанні завдань тощо, принципові які може усунути самостійно.

Добре, C (75-89): заслуговує здобувач, який виявив повні знання навчально-програмного матеріалу при виконанні передбачених програмою завдань, але припустив ряд помітних помилок; засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою; показав систематичний характер знань з дисципліни; здатний до їх самостійного використання та поповнення в процесі подальшої навчальної роботи і професійної діяльності.

Відмінно, B (90-95): виставляється здобувачу, який виявив систематичні та глибокі знання навчального матеріалу з даної дисципліни вище середнього рівня. Він продемонстрував уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою; засвоїв літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та їх значення для подальшої професійної діяльності.

Відмінно, A (96-100): заслуговує здобувач, який виявив всебічні систематичні та глибокі знання навчально-програмного матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, що передбачені програмою, засвоїв основну та додаткову літературу, яка рекомендована програмою; проявив видатні творчі здібності в розумінні, в логічному, чіткому, стислому та ясному трактуванні навчально-програмного матеріалу; засвоїв основні поняття дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.

Отримані бали переводяться за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка з дисципліни	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен, курсовий проєкт (робота), практика	залік
96-100	A	5 (відмінно)	зараховано
90-95	B	5 (відмінно)	
75-89	C	4 (добре)	
66-74	D	3 (задовільно)	
60-65	E	3 (задовільно)	
35-59	FX	2 (незадовільно)	незараховано
1-34	F		

11 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1 Базова література

1. Giannopoulos, G., Smith, H., Theocharidou, M., *TheLandscapeofHybridThreats: A conceptualmodel*, EUR 30585 EN, Publications Office oftheEuropeanUnion, Luxembourg, 2021, doi:10.2760/44985
2. Smith P., Guy M. *Proactiveriskmanagement*. Productivitypress, 2020. 256 p. doi:10.4324/9780367807542
3. Глосарій з гібридних загроз. / за ред. Гришко С.В. Харків: ХНУРЕ, 2021. 113 с. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/>
4. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.

11.2 Допоміжна література

5. Антикризовий менеджмент: навч.посіб. / Скібіцька Л. І., Матвеев В. В., Щелкунов В. І., Подреза С.М. К.: Центр учбової літератури, 2019. 583 с.
6. Гудзь М. Трансформація практики управління соціально-економічними системами в умовах загострення кризових явищ. *Mechanism of aneconomic regulation*, 2023, 2 (100): 36-40. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.100.06>
7. Завгородній К.В. Концептуальні підгрунття стратегічного управління соціально-економічними системами на мезорівні: монографія / К. В. Завгородній; під заг. і наук. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. Акад. екон. наук України Ткаченка В. А.; НДІ розвитку економіки і суспільства, Ун-т ім. Альфреда Нобеля, Виробн. об-ня «Півден. машинобуд. завод ім. А. М. Макарова». Дніпро: Монолит. 2021. 251 с.
8. Механізми управління соціоекологоекономічною безпекою підприємств: колективна монографія / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда, Н. М. Матвійчук та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л.М. Черчик. Луцьк: Терен, 2019. 300 с.
9. Механізми управління соціоекологоекономічною безпекою регіону: колективна монографія / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Черчик. Луцьк: Терен, 2019. 256 с.
10. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / Ю.Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін.; за ред. Ю. Є. Петруні. 4-те вид., переробл. і доп. Дніпро: Університет митної справи та фінансів. 2020. 276 с.

11. Притис В. І. Умови реалізації безпекоорієнтованого управління підприємствами з урахуванням існуючих загроз. Бізнес Інформ. 2020. №3. С. 453-459. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-453-459>

12. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» /З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224с.

13. Теорії конкуренції та практики визначення конкурентоспроможності в умовах безпекоорієнтованого розвитку: колект. монографія / Т. В. Аверіхіна та ін.; за ред. д-ра екон. наук М. М. Меркулова; Ізмаїл. держ. гуманітар. ун-т, Одес. нац. політехн. ун-т. Ізмаїл; Одеса: Фенікс. 2020. 194 с.

14. Тюріна Н., Назарчук Т., Гурницький О. Антикризове управління соціально-економічними системами в умовах невизначеності повоєнного періоду. Вісник Хмельницького національного університету. 2023. №1. С.7-14. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-1>.

15. Управління конфліктами та комунікаціями: навчально-методичний посібник для самостійного (дистанційного) вивчення дисципліни студентами другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання, спеціальності 073 «Менеджмент» / Держ. біотехн. ун-т; Уклад. В.М. Нагаєв. Харків: КП «Міська друкарня», 2022. 64 с.

16. Управління ризиками [Електронний ресурс]: навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. Копішинська; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 18 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с. Назва з екрана.

17. Kaikova O., Terziyan V., Tiihonen T., Golovianko M., Gryshko S., Titova L. Hybrid Threats against Industry 4.0: Adversarial Training of Resilience. E3S Web of Conferences 353. EDP Sciences. 2022. 14 p. URL: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/82376/kaikovaym.pdf>

12 НФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Європейський центр з протидії гібридним загрозам HybridCoE <https://www.hybridcoe.fi/>

2. Глосарій гібридних загроз <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/>

3. Сайт проекту Еразмус+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (WARN) <https://warn-erasmus.eu/ua/>